

ОБМЕЖУВАЛЬНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО ТЕСТУВАННЯ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕМОВНИХ ВНЗ

Статтю присвячено актуальним проблемам комп'ютерного тестування з іноземної мови як засобу діагностики та контролю умінь і навичок при організації навчального процесу в немовному вищому навчальному закладі з визначенням доцільних меж та умов його застосування. Визначено переваги комп'ютерного тестування над традиційними формами моніторингу якості освіти та його недоліки з аналізом можливих шляхів усунення слабких місць. Розглянуто обмежувальні умови застосування комп'ютерного тестування з урахуванням психологічного аспекту та надано пропозиції для підвищення ефективності існуючих тестових систем та розширення сфери використання комп'ютерних тестів.

Ключові слова: комп'ютерне тестування, психологічний підхід, оптимізація, тестова система.

Постановка проблеми. В еру активного розвитку сфери інформаційних технологій з новітніми розробками в комп'ютерній галузі широкого розповсюдження набуває застосування комп'ютерів у системі освіти. Незважаючи на всі переваги застосування новітніх технологій у навчальному процесі, зокрема при навчанні іноземних мов, комп'ютерне тестування, що останнім часом набуло популярності як засіб об'єктивного оцінювання з швидкою обробкою результатів, має певний ряд недоліків, що можуть бути усунені завдяки плідному співробітництву спеціалістів галузі комп'ютерних технологій та викладачів іноземних мов за умови чіткого визначення проблемних місць при організації та проведенні комп'ютерного тестування з метою оптимізації навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень. Проблема застосування тестування в практиці вивчається вже майже сто п'ятдесят років, з часів, коли англієць Дж. Фішер у 1864 р. запропонував використовувати педагогічні тести для оцінки успішності учнів з різних навчальних дисциплін. В методиці викладання іноземних мов активно досліджуються питання принципів застосування тестової техніки при складанні тестів, методи перевірки та опрацювання тестів, методи відбору навчальних матеріалів для складання тестів для перевірки різних видів мовленнєвої діяльності, методичні аспекти застосування тестового контролю з визначенням його переваг над традиційними формами контролю та психологічного впливу на учнів та студентів вітчизняними спеціалістами [2, 3, 4, 5, 6, 9]. Моделі та комп'ютерні технології адекватних процесів тестування розроблялися Батешовим Є. А., Сізіх І. В. [1, 8]. Питання впровадження комп'ютерного оцінювання активно досліджується й зарубіжними методистами, зокрема Т. Аткинсоном, Дж. Брауном, Б. Гавалісом та ін. Розглядалося й питання визначення недоліків комп'ютерного тестування, проте ці дослідження мали загальний характер без окреслення шляхів їх подолання та методів розширення сфери застосування комп'ютерного тестування при навчанні іноземних мов, що можливо зробити завдяки дослідженню цього питання в зв'язку з іншими навчальними предметами, зокрема, точними науками, з метою запозичення певних прийомів та технологій при створенні комп'ютерних тестів [1].

Постановка завдання. Метою статті є визначення обмежувальних умов проведення комп'ютерної діагностики при навчанні іноземних мов у немовному ВНЗ та вироблення пропозицій щодо ефективних способів оптимізації тестових завдань, організації та проведення комп'ютерного тестування.

Виклад основного матеріалу. Застосування комп'ютерного тестування не обмежується лише формою контролю, оскільки використовується також як форма самоконтролю з боку студента для самостійного визначення рівня опанування певною навчальною темою чи дисци-

пліною. Проте тестування не можна вважати єдиною унікальною формою контролю й діагностики на всіх етапах навчального процесу та при вивченні всіх навчальних дисциплін, оскільки тести в більшій своїй частині перевіряють знання певних фактів, законів, явищ та правил, що є достатнім для точних наук, частково перевіряють сформованість навичок, але не можуть оцінити творчий, не репродуктивний рівень мовленнєвої чи професійної компетенції, оскільки наявність варіантів відповідей для вибору автоматично обмежує рамки творчого підходу до розв'язання проблеми чи питання й дає можливість студентам з добре розвиненим інтуїтивно-практичним мисленням порівняно зі словесно-логічним, які часто є суб'єктами навчальної діяльності низького рівня розвитку [7, с. 244], показувати набагато кращі результати від реальних. Тобто для перевірки опанування певною теоретичною базою, лексико-граматичним матеріалом з окремої теми чи рівня сформованості умінь читання та аудіювання тестування є найбільш ефективною та економною формою контролю чи діагностики, але для отримання результатів щодо творчого застосування знань, умінь і навичок в умовах, наближених до реальності, тести не дають об'єктивної оцінки, оскільки мета тестування – отримання інформації, а не перевірка адекватності мовленнєвої поведінки в ситуаціях.

Прихильники тестування до його переваг зараховують знижений рівень стресу в порівнянні з традиційними (особливо усними) формами суб'єктивного контролю, що доводять вітчизняні та зарубіжні психологічні дослідження. Водночас психологи відзначали підвищений рівень тривожності саме при виконанні комп'ютерних тестів на початковому етапі впровадження даного методу контролю, що відбувався в 90-х роках ХХ ст., через відсутність добре сформованих навичок роботи на комп'ютері в більшості студентів нетехнічних спеціальностей, страху перед технологіями та інноваціями, великої кількості додаткових помилок через неправильне використання комп'ютерної програми.

На сучасному етапі ситуація кардинально змінилася: комп'ютерне тестування викликає у студентів нижчий рівень тривожності порівняно з традиційним, оскільки комп'ютери стали невід'ємною частиною їхнього життя, стихією, в якій вони вільно почуваються і яка завжди допомагала їм у вирішенні проблем. Якщо раніше комп'ютерне тестування застосовувалося як засіб підвищення мотивації за рахунок введення інновації та не доступної для загалу технології, то зараз це практичний метод автоматизованого проведення тестів та обробки результатів, тобто суто технічне застосування з ефектом зниження тривожності за рахунок створення звичного середовища.

Проте при вивченні й застосуванні іноземної мови на практиці це не завжди є доречним, оскільки при реальному спілкуванні з носіями мови перепоною виявляється не мовний, а психологічний бар'єр, що виражається в страхіві спілкуватися іноземною мовою, робити помилки чи виглядати смішним в очах співрозмовника. Ця невпевненість в собі є результатом постійної роботи викладача над зниженням рівня стресу та мовної тривожності на заняттях для підвищення ефективності та продуктивності навчання, проте для реалій життя це має зворотній ефект. Застосовуючи постійно комп'ютерний тестовий контроль, ми намагаємось отримати результати щодо рівня мовленнєвої компетенції в «штучному» середовищі, тим самим встановлюючи неправдиву самооцінку студентами тих умінь і навичок, які вони насправді зможуть застосувати на практиці.

Традиційно до переваг тестування відносять:

- індивідуальний характер контролю, можливість здійснення контролю над роботою кожного студента, за його особистою учбовою діяльністю, а також можливість отримати результати успішності групи, що допоможе оцінити викладачеві ефективність методів та прийомів, які застосовуються на заняттях;
- можливість регулярного систематичного проведення тестового контролю на всіх етапах процесу навчання;
- можливість поєднання його з іншими традиційними формами педагогічного контролю;

- об'єктивність тестового контролю, що виключає суб'єктивні оціночні судження й висновки викладача;
- можливість проведення комп'ютеризованого (у локальній мережі) та паперового варіанта тестування;
- врахування індивідуальних особливостей студентів, що вимагає застосування відповідно до цих особливостей різної методики розробки тесту й тестових завдань залежно від рівня їх мовленнєвої компетенції;
- високу змістовну валідність тестового контролю, засновану на включенні дидактичних одиниць програми навчання в завдання тесту [6].

Проведення комп'ютерного тестування набуває все більшого поширення в навчальному процесі завдяки автоматизації отримання результатів та певним додатковим умовам проведення тестового контролю, а саме:

1. Можливості встановлення обмеженого часу на виконання кожного завдання.
2. Варіативності вибору певної кількості завдань з маси однотипних тестів для отримання індивідуального набору питань для кожного студента, що проходить тестування.
3. Можливості перегляду таблиці результативності відповідей для отримання інформації про їх правильність чи помилковість для визначення мовленнєвих прогалів з метою їх подальшого усунення.

Незважаючи на всі вище зазначені переваги останнім часом спостерігається тенденція до зниження зросту активності у використанні комп'ютерного тестування порівняно з минулими роками. Це зумовлюється, насамперед, слабкою тестовою системою опитування на комп'ютерах.

Загальні прийоми тестування включають різні за формою та структурою завдання та, окрім варіантних завдань типу множинний вибір, заповнення пропусків, доповнення, правильно / неправильно, запитання-відповідь, відновлення, вставлення, трансформування, переклад, мають також в своїй типології більш творчі завдання, наприклад, твір і монолог. Комп'ютерне тестування не надає можливості включати такі творчі завдання до переліку тестів через неможливість їх автоматичної перевірки та оцінювання, оскільки комп'ютерні програми здатні лише виявити орфографічні помилки та певні помилки в граматичних конструкціях, не оцінюючи правильність вживання лексики в даному контексті, структурованість та логічність викладеного матеріалу, відповідність змістового та мовного наповнення. На даному етапі це є завданням спеціалістів сфери комп'ютерних технологій, що має актуальність подальших розробок необхідного програмного забезпечення для плідного співробітництва галузей філології, педагогіки та інформаційних технологій.

Окрім того, що комп'ютерне тестування обмежене лише окремими видами завдань і не охоплює всю варіативність тестування, воно також не враховує індивідуальні психологічні особливості студентів, зокрема, швидкість мислення та особливості уваги, не враховує градацію завдань по складності під час випадкового відбору тестів, тим самим не надає студентам можливості виконувати завдання при рівних умовах, що знижує валідність результатів комп'ютерного тестування.

Для усунення вище перерахованих недоліків доцільно зазначити певні шляхи вдосконалення тестового програмного забезпечення:

1. Тестові завдання вносити за блочною системою не лише за видом тестів на перевірку певних умінь чи навичок, але й з урахуванням градації складності для вибору варіантів тестових завдань з цих підгруп (легкі завдання, середньої складності та ускладнені).
2. Встановити таймер з відведеним часом з урахуванням складності завдання, можливо, навіть з додаванням певного відсотка балів, якщо студент правильно виконує завдання вдвічі швидше від встановленого часу.
3. Під час проведення тренувального (поточного) комп'ютерного тестування додати елемент навчання. Якщо студент неправильно відповів на питання з блоку на перевірку граматики або лексики, він не отримує бали, але на моніторі з'являється правильна відповідь з

коротким поясненням. Через деякий час це питання ще раз ставиться студенту, й за умови правильної відповіді він отримує 0,5 бала від максимальної оцінки за це завдання. Це розширений варіант методу, що був ефективно застосований при тестуванні знань з фізики [1].

4. Для запобігання вгадування запровадити систему зниження балів (наприклад, 0,25 від максимальної оцінки за це завдання) за неправильну відповідь, додавання балів за правильну відповідь і незмінність балів при відсутності відповіді. Ця система стимулюватиме студентів не намагатися вгадувати правильну відповідь, оскільки вони можуть втратити бали, а студенти, які не впевнені в правильності відповіді, в разі помилки мають змогу побачити коректний варіант, згадати правило й при повторній появі цього запитання поновити й трохи збільшити свої бали.

Незважаючи на всі перераховані переваги комп'ютерне тестування як метод рубіжного та підсумкового контролю не повинно використовуватися без інших форм, наприклад підготовки презентацій, анотації статей, перекладу текстів за спеціальністю, написання ділового листа, тез чи статей тощо, тобто без реального мовного продукту, для виробництва якого необхідно застосувати всі набуті вміння й навички. Презентування такої «продукції» варто виводити за межі навчальної групи для максимального наближення до ефекту реальності, навіть якщо це підвищує рівень стресу, бо саме це й сформує мовленнєвий досвід справжніх реалій. Поточний чи проміжний контроль за певними темами за допомогою комп'ютерного тестування є доречним, оскільки надає об'єктивні результати опанування навчальним матеріалом.

Висновки. Отже, комп'ютерне тестування справді має значні переваги над традиційними формами контролю, проте не є універсальним методом, а насправді потребує значних доробок у тестовій системі та в організації його проведення, що можливо лише за умови співробітництва спеціалістів галузі комп'ютерних технологій, філології та педагогіки та запозичення певних методів тестування з інших наук, зокрема, точних, при оптимальній їх адаптації до особливостей процесу навчання іноземних мов. Наступним кроком у розв'язанні зазначеної проблеми вбачаємо розробку вдосконаленої тестової системи з урахуванням вищезазначених недоліків і пропозицій щодо їх усунення.

Список літератури:

1. **Батешов Е.А.** Методика організації контрольно-обучающего тестирования на компьютерах [Електронний ресурс] / Е.А. Батешов. – Режим доступу до джерела: <http://kokshetau.online.kz/bateshov/metodika.htm>.
2. **Клайн П.** Справочное руководство по конструированию тестов / П. Клайн. — К.: ПАН-ЛТД, 1994. — 234 с.
3. **Мелешко І.** Сучасні методи оцінювання знань, комп'ютерне тестування [Електронний ресурс] / І. Мелешко – Режим доступу до джерела: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1021>.
4. **Обрізан К.М.** Вимоги до комп'ютерних тестових систем / К. М. Обрізан // Інформатизація освіти України: стан, проблеми, перспективи: Зб. наук. праць. – Херсон, 2003. — 173 с.
5. **Павлович А.** Використання інформаційних технологій в сучасних методах викладання іноземної мови професійного спрямування [Електронний ресурс] / А. Павлович. – Режим доступу до джерела: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1021>.
6. **Рахлецька В.Я.** Особливості використання комп'ютерного тестування у навчанні англійської мови в нефілологічному вищому навчальному закладі / В. Я. Рахлецька // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. – Львів: Вид-во ЛДУ БЖД, 2010. – № 4. – С. 189-193.
7. **Савчин М.В.** Педагогічна психологія / Мирослав Васильович Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.
8. **Сізіх І.В.** Моделі та комп'ютерні технології адекватних процесів тестування / І. В. Сізіх. – К.: Нац. ун-т ім. Шевченка, 2002. — 133 с.
9. **Ханіна О.М.** Проблема тестування в сучасній методиці викладання іноземної мови / О.М. Ханіна // Іноземні мови. – 2004. – № 1. – 424 с.

**ОГРАНИЧИТЕЛЬНЫЕ УСЛОВИЯ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЬЮТЕРНОГО
ТЕСТИРОВАНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ
В НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗАХ**

Статья посвящена актуальным проблемам компьютерного тестирования по иностранному языку как метода диагностики и контроля умений и навыков при организации учебного процесса в неязыковом высшем учебном заведении с определением целесообразных границ и условий его применения. Определены преимущества компьютерного тестирования над традиционными формами мониторинга качества образования и его недостатки с анализом возможных способов устранения слабых мест. Рассмотрены ограничительные условия применения компьютерного тестирования с учетом психологического аспекта и приведены предложения по улучшению эффективности существующих тестовых систем и расширению сферы использования компьютерных тестов.

Ключевые слова: компьютерное тестирование, психологический подход, оптимизация, тестовая система.

S.I. Medynska

**RESTRICTIVE CONDITIONS OF USING COMPUTER TESTING
WHILE STUDYING FOREIGN LANGUAGES IN NON-LINGUISTIC
HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS**

The article touches upon the topical problems of foreign language computer-aided testing as a means of diagnosis and control of skills while organizing the educational process at non-linguistic higher educational establishments with defining reasonable scope and conditions of its application. There have been determined advantages of computer-aided testing over the traditional methods of education quality review and its disadvantages with analysis of the possible ways of eliminating its weaknesses. There have been considered restrictive conditions of computer-aided testing application, taking into account the psychological aspect, as well as given proposals on improving efficiency of the existing test systems and expanding the sphere of computer-aided tests usage.

Key words: computer-aided testing, psychological approach, optimization, test system.